

Z IZLETA TRŽAŠKIH NOVINARJEV V SLOVENIJO

Za poglobitev stikov s tovariši v svobodni domovini
in spoznavanja socialistične stvarnosti

Cestitkam k jubileju «Primorskega dnevnika», ki so prihajale v tistih dneh od vseh strani tako od bratskih demokratičnih glasil kot od našega ljudstva in od njegovih množičnih organizacij, se je takrat pridružil tudi vabilo Društva novinarjev LRS na dvodnevni izlet v Ljubljano in po Gorenjski. Za kolektiv «Primorskega dnevnika» je bila to največja, najlepša nagrada in priznanje. Sprejel ga je z neposrednim veseljem in z globokim razumevanjem tega, kar se mu je s tem vabilom nudilo.

Vsako je tedaj pomislil na našo borbo, ki jo bomo za resnico in njeno zmago, za prikazovanje resnice kot gibalne vzmeti v boju za demokracijo, njen prodor in utrjevanje v svetu. «Primorski dnevnik» stoji na meji dveh popolnoma različnih svetov in ideologij na straži resnice. V vrisu in hrupu imperialistične reakcije, kominformističnega odklona na desno in nemoralnih metod, ki ga spremljajo, se bori z neprimerno silo zanj in za njeno uveljavljanje. Koliko lažja pa je ta borba za naš delovni kolektiv, če je dano vsem skupaj kot celota, da jo zaznamo, da jo otipamo in da sprejmemo vase njen močnejši vtis. Take prilike so za kolektiv «Primorskega dnevnika» redke. Ne morda zaradi tega, ker bi ne bilo možnosti, marveč zaradi tega, ker je tri glasila, ki dnevno izhajajo, te možnosti težko ustvariti. Čda vedno koga utesnjuje, grabi ga za vrat, ne da mu, da bi se prav razmahnil. Dnevno je potrebno toliko in toliko člankov, toliko gradiva, ki priklipe v uredništvu posameznika, kaj šele ves kolektiv. Res je morala priti šele jubilejna številka, da smo šli preko ovir, ki nam jih postavljajo čas, in našli v sebi dovolj sile, da smo jih premostili.

Vsako je tedaj tudi pomislil na potrebo po medsebojnem spoznavanju s tovariši v svobodni domovini. Skoraj tako je velika, kot ona po zaznamu resnice. V petletni graditvi socializma so si pridobili mnogo

TRŽASKI IN LJUBLJANSKI NOVINARJI PRED ZLATOROGOM V BOHINJU.

nje nastaja naselje z udobnimi sončnimi stanovanji, ki se bo v svoji končni fazi spremenilo v industrijsko mesto v osrčju Ljubljane. Zanimivi so vsi oddelki, najbolj pa pritegne pozornost oni, ki ima že celo vrsto že izgotovljenih izdelkov: gigantskih turbin za nove po vsej Jugoslaviji nastajajoče hidrocentrale in črpalke za osuševanje jezer. Naš kolektivni prijatelj, ki je bil v Bohinju, je bil v močvirnatih poljih vzhodni Makedoniji. To je socialistična preobrazba dežele in s tem blaginja, ki jo nekdanji mali slovenski in jugoslovanski človek niti slutiti ni. Nekdo izmed tovarišev koprakega radia, ki so prišli tja pred nami, je omenil, da spominja Litostroj na tvornico FIAT v Turinu in da bo tedaj, ko bo gotov, tak kot FIAT. Potem ko je to povedal, je prikazal še razliko med Litostrojem in FIAT-om. Litostroj je produkt socialistične graditve, ki je pri-

lohotnem rastlinju socializma. Če bo naš dvodnevni izlet k temu kaj pripomogel, potem je bil njegov namen v celoti dosežen. Odsli smo vsaj v prepricu, da je in da so se z njim stiki med nami in tovariši v svobodni domovini z njim prav prišli.

MARA SAMSA

BREZPLODEN TRUD
avstrijskih informbirojevcev

Poglabljanje trgovinskih stikov med Avstrijo in Jugoslavijo je v interesu ljudstva obeh držav, še posebno pa Avstrije

Dunajski večerni list, organ KPA, «Der Abend» je 21. t. m. objavil pod ogromnim naslovom članek o razgovorih, ki jih baje vodi avstrijska vlada z Jugoslavijo o medsebojnih gospodarskih odnosih. Članek pravi, da bo avstrijska vlada odobrila Jugoslaviji večji kredit za razširitev trgovinske izmenjave.

Vsako — zlasti pa se avstrijski komunisti, ki so zadnja leta vedno znova ugotavljali, da mora Avstrija poziviti zunanjo trgovino z vzhodom, posebno pa še z Jugoslavijo, Madžarsko in Poljsko, če hoče zboljšati gospodarski položaj — bi nujno moral z zadovoljstvom sprejeti vest o razširjenju trgovskih poslov med Avstrijo in njenimi sosedi.

Toda avstrijski komunisti, ki pravijo ne bi bili informbirojevci, če bi pozdravili danes to, kar so včeraj zahtevali.

Vodstvo KPA je sicer z zadovoljstvom sprejelo vest, da je med ZDA, Madžarsko in Avstrijo tristranska izmenjava blaga. Na temelju te dobavljajo ZDA preko Avstrije bombaz Madžarski, Avstrija pa izvažajo v nadomestilo za ameriški bombaz v Avstrijo koruzo in oljne tropine. Prav tako se vodstvo KPA ni prav nič protivilo sporazumu, po katerem nam ZDA preko Avstrije zalagale poljske predelnice z bombažem. Poljska pa naj bi v nadomestilo izvažala v Avstrijo premož. Ta izmenjava naj bi bila v višini 2,1 milijona dolarjev.

Vsemu temu se avstrijski informbirojevci niso protivili, ker je to v skladu s politi-

ko Moskve, ki je gotovo privoila v te posle Madžarske in Poljske. Kakor hitro pa je beseda o trgovinskih pogajanjih z Jugoslavijo (čemu po poročilu lista «Der Abend» ni govora o izmenjavi, ki bi bila podobna zgoraj omenjenim), avstrijski komunistični tisk že poroča o vojnih načrtih «Jugoslovanskega satelita Amerike». «Der Abend» namreč piše, da imajo pogajanja, o katerih poročajo prvenstvo na politični značaj, sele potem gospodarski. «Strateško-politični cilj pogajanj — modruje članek — je v tem, da čimprej okrepijo os Dunaj-Beograd-Atene in jo nato spremenijo v blok. Ta linija pa naj bo najsirovejše področje bodočega napada proti ljudskim demokratizacijam in ZSSR, to se pravi, naj predstavlja glavno fronto tretje svetovne vojne».

Podobna duhovljenja kakor «Der Abend» si je 22. t. m. privoščilo tudi osrednje glasilo KPA «Volksstimme». Na isti senzacionalni način je ponovilo članek večernega lista, na koncu pa se dodalo, da mora ta vest biti znak za alarm avstrijskega ljudstva, ki ga hočejo povleči v najtemnejše avanturistične načrte Amerike.

Tako so avstrijski informbirojevci znova opravili svojo dolžnost. Vodstvu v Moskvi so pokazali, da se drže strogo zahtevane poti. Namreč, da delajo, kar je v njihovi moči, kako bi ne samo čimbolj obkroževali Jugoslavijo, marveč v skladu s politiko diskriminacije in gospodarske blokade Sovjetske zveze proti Jugoslaviji tudi otežkočili

Položaj in potrebe slovenskega strokovnega šolstva

Pomen industrijske šole za tržaške Slovence. - Materialni pogoji in učni uspeh šole. - Odgovornost oblasti

II.
Pogoji, v katerih dela nižja industrijska šola v Rojanu, so popolnoma neprimerni. Ako ima človek že v spominu velike hodnike in učilnice ter bogato opremljene delavnice, ki jih takšna šola užita skupno s srednjo tehnično šolo v Ljubljani, v velikanskem postopju, ki je bilo znano po vsej Srednji Evropi, narede nanj skromni prostori v Rojanu porazen vtis. Stavba je sicer novejša, toda zidana v drugačne namene in gostuje tri šole: razen slovenske strokovne še italijansko strokovno ter slovensko osnovno šolo, ki so jo bili drugje postavili na cesto in je tu dobila zasilno streho, pa pri tem utestila obe strokovni šoli.

V začetku šol. leta se je vpisalo 236 dijakov, ki so imeli, razdeljeni na 10 razredov, na razpolago le 5 učilnic in 2 delavnice, mizarstvo in kjučavičarsko-mehanično. Učilnice, ki bi jih moralo biti še pet, da bi se pouk lahko vršil pretežno dopoldne, so primerne. Toda povsem neustrezajoči sta obe delavnici, ki sta za to šolo še važnejši od učilnic. Merita 5,20 m v širino, 8 m v dolžino in sta 4,20 m visoki, v sredi in imata pol metra debel stebel, kar sta pravzaprav «ukradeni» stopnišči, od katerega ju deli zasilna tenka stena. Edino okno meri 1 m krat 1,80 m. V tem prostoru, kjer

je poleti silno vroče in pozimi mrz, v kateri centralni kurjavi v stavbi obe delavnici nimata gretcev, se gube po 23 fantov: pri mehaniki se obenem avtogenično varji, pri mizarstvu pa imajo poleg 7 mizarov še 12 profesorov in 12 profesorov, ki so cirkularno in lesno stružnico. Ko je vse to v obratu, od prahu ne vidiš in od rotopata ne čujejo.

Ko sem profesorjem izrazil začudenje, da se sploh da delati v takih pogojih, sem izvedel sledečo zgodbo: Ob neki priliki je pregledovala komisija mestnega tehničnega urada stavbo (to ima na skrbi občina) in inženjer - član komisije ob pogledu na šolsko kuhinjo na podstrešju ni mogel skriti svojega začudenja: «Ma, siete come gli esuli, je dejal v smehu. V takih razmerah je prof. Mesnelova vodila kuharsko šolo, lani je tako rekoč brez opreme, do letos pa so dijaki izdelali nekaj potrebnega pohištva in štedilnik. Tudi goda je bila napeljana v kuhinjo komaj letos. Risanje poučujejo kar v razredu, ker risalnice nimajo (!).

V podobnih bednih primitivnih razmerah drže celo šolsko upravo, ki dobi več in pili 30.000.— lir za stroške pisarne (v 1949-50) od občine in največ 200.000.— lir za opremo, surovine, učila itd. od šolskega nadzornikstva. To so smešni zneski, ako pomislimo, da delavnice neopremljene trošijo raznovrsten material, brez česar ni učenja in da obstaja šola komaj 5 let ter je doslej niti enkrat niso založili z usem potrebnim, kakor bi bilo nujno. Stručnik n. pr. so izdelali dijaki pod vodstvom profesorja sami, sicer bi je ne bilo. Za konec teh surovih in žaljivih dejstev naj navedemo, da je na šoli 17 učnih moči, konferenčna soba pa ima le 10 stolov in mora ostalih 7 predavateljev pri skupnih sejah postajati okrog mize! Povrh ta zavod niti nima upravičljivih inštruktorskih, kakor so nastavljeni po vseh enakih šolah za italijanske dijake.

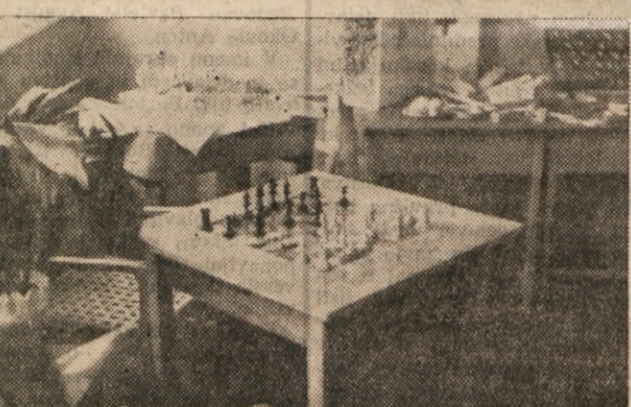
V takih razmerah ni čudno,

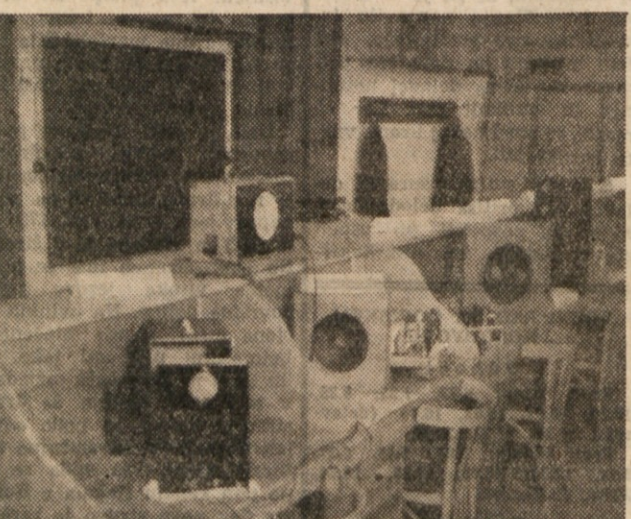
STROKOVNA ŠOLA V ROJANU. III. LETNIK JE POKAZE BODOČE MOJSTRE, KI SO SVOJE ORODJE ODLIČNO IZDELALI

STROKOVNA ŠOLA V ROJANU. «MIZARJI» SE STISKAJO IN SO DRUG DRUGEMU V NAPOTO V PREMAJERNI DELAVNICI

STROKOVNA ŠOLA V ROJANU, TUDI TA KOTICEK, KI VABI DVA SAHISTA, SO V CELOTI IZDELALI V III. LETNIKU

RADJSKA TEHNIKA NA RAZSTAVI TEHNIČNE SREDNJE SOLE «A. VOLTA»

ako so med letom nekateri dijaki, ki so se dopolnili 14. leto, zapustili šolanje brez končnih izpitov. Takih je bilo 22. Od ostalih je 107 izdelalo, popravilo izpit ima 49 dijakov ponavljalni 32, neopremljenih je bilo 14. Vendar opozarjamo starše, naj ne jemljejo gojencev iz šole pred zaključkom. Prednost končnih študij z zaključnim izpitom je v tem, da postane absolvent lahko emigranta, drugače ne. Največje vprašanje je seveda dopolnilna izobrazba, da preneha z doseganjem odkritjem razvoja slovenskega strokovnega šolstva in odpre srednjo tehnično šolo. Naši gospodarski krogi imajo seveda dolžnost to naše željo podpreti ob raznih prilikah, biti z njim v tesnih stikih in skrbeti za zaposlitev naraščajo. Primer, gojenik, ki so dokončali šolska dela med letom umrle osebe, kaže kako je naš strokovni naraščaj navezan na šolo in svoje delo. To postavlja vso tržaško slovensko javnost pred odgovorna vprašanja.

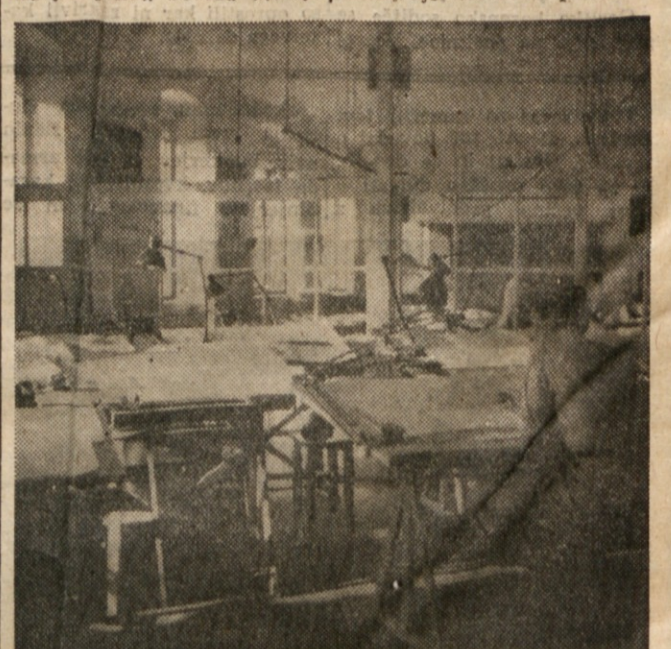
ECO

V Beogradu grade moderen avtodrom

V kratkem bodo na Banji v Beogradu prve motodirke na avtodromu, ki bo najmodernejši v Evropi. Dolžina tekmovalne proge, ki je zgrajena v obliki elipse, je dolga 429 m. Na tem avtodromu bodo motodirke zveznega pomena, pa tudi velika mednarodna tekmovanja, ki jih bo letos organizirala Avtomobilski in motociklistična zveza Jugoslavije.

Avtodrom na Banji je prvi v Jugoslaviji. Motociklistične dirke so bile do sedaj po cestah ali ulicah mest. Čeprav je steza okrog Kalemegdana v Beogradu po konfiguraciji terena ustrezala potrebam motodirke, vendar ni bila popolnoma varna za vozače in ne za gledalce. Poleg tega je moral med dirkami v mestu prenehati ves promet.

Avtodrom bo zgrajen tako, da bodo vozači razvili hitrost nad 120 km na uro. Znanje pri krivuljah celo do 6%, kar zmanjšuje nevarnost padca.

POSLOJE INSTITUTA «A. VOLTA» JE SICER STARO, A UČILNICE SO MODERNE IN BOGATE OPREMLJENE

IVO MARINČIČ

Pešem novega življenja

Bratanci na obronku so počakali, in ko je nastal kratek premor, so zopet poslali svoj odgovor v dolino. Spodaj sta dva od napadalcev bolesto zavpila nemške kletvice so se mešale z onimi domaših izdajalcev. Tokrat je bilo del časa vse tiho. «Ali gredo po pomoč, ali pa bi nas radi obkrožili, je šepetal poveljnik. Lojzeta na uho in cba sta ostro prisluhnili. Čez malo časa se je prišel bolj na levo sprožil kamen. Poveljnik je pokazal tovarišu z zvezdelko v tisto smer in dehal: «Pali!»

Grmovje na tisti strani je oživilo. Nekdo se je zruval med vejami, zakrilil z rokami in telebnil v znak, ter se prekrivali dva ali trikrat po bregu navzdol. Slisati je bilo rezka povelja v nemščini, ki

jih je potem nekdo ponavljal v slovenščini. «Pali! Na juristi je vzpodbujal poveljnik svoje borce, da je kar želelo od puškinih cev. Nad glavami je sikalo in vrtilo po zraku. Iz zaokupljenosti se oglašali samo še dva puški, tretja je omahnila v rokah borca, ki mu je krvava sraga zarisala mlado čelo.

Koliko časa je to trajalo. Lojze vsa ta leta ni mogel nikoli izračunati. Streljal je tudi se potem, ko so napadali obrnili hrbet in jo ucvrtil nazaj proti Podgori in Pevmji. Pozeje je izvedel, da so odnesli s seboj 5 mrtvih in celo vrsto ranjencev. Padel je tudi eden branilcev in eden je bil laže ranjen. Toda sovražnik je bil na begu odbit in dokumenti so bili rešeni.

Ker je bil pričakovati, da

se bodo sovražniki masčevali in se vrnili s podvojeno silo, so se branilci že v prvem mraku odpravili v Brda. Lojze je vzel s seboj vso družino in tudi živino so odpeljali. Naslednji dan je gledal s Cerovega, kako so mu. Nemci v onemogli jezici zažgali dom.

Borci je prišla pomlad 1945. Z borci je tudi Lojze stopil na plan. Sel je z njimi do Gorice. Potem pa se je vrnil in si ogledal požgano domačijo. «Dobro so jo uničili, je premišljeval, ko je računal, da bo treba novo streho, tramovje in še kar je bilo drugega lesa, od oken do vrat. «Pa saj sedaj bodo drugi časi, saj menda vendar zmagali, je zamahnil z desnico, pljunil v roke in se lotil dela kot človek, ki je prvič dobil zavest,

da ne dela za druge, ampak zase.

Danes čepi na požganih zidovih zopet rdeča streha, ki jo je Lojze s pomočjo sosedov spravil skupaj. Vendar je na dnu njegove duše težak grenkoba. Takoj po zmagi je bil prepričan, da se nikoli več ne povrne staro suženjstvo, da je nastopil enkrat za vselej čas, ko si bodo oni in sosedje sami krojili svojo usodo. Pa je prišlo drugače in tega novega časa k njim ni bilo. Kam je izginil? Ali se bo sploh kje uresničil, kar so sanjali ob zvezdastih nočeh za grmovjem in kraškimi zidovi ko so kovali načrte za svobodno življenje po zmagi? O pač! Tam spodaj, komaj streljal daleč, kjer ob deževju razpolavlja potok števerjanska in cerovska po-

lja, tam spodaj teče nova meja, in na oni strani je začel novi čas pisati prve strani nove socialistične zgodovine.

Lojze in sosed Zvanut pa poslušata v redkih trenutkih oddiha utripe tega novega življenja in med brnenjem traktorjev, ki so se zarili globoko, kakor se ni doslej še nikoli zarilo v Brdih tlačenjsko oralo, na grofovskih poljih, odmeva preko meje mladostna pesem novega človeka, ki raste iz teh globokih brazd in se zaveda, da orje sebi in svojim potomcem. Kdo bo pregradil ozračje in preprečil? O pač! Tam spodaj, ko novega življenja njen polt preko meje?

Lojze in sosed Zvanut pa molčita in poslušata!